

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חַמְדָּת יָמִים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשְּׁבוּעַ כִּי תָבֹא תַש"ף

בֵּית, פָּרֶם, אִשָּׁה, מַה הַסֵּדֵר הַנִּכּוֹן וּמַה הַלִּקְחַ לְדוֹרֵנוּ?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

רשימת "חוזרי המלחמה" מופיעה בפרשת שופטים ושוב בפרשתנו כי תבוא. בפרשת שופטים כתוב:

"כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְרֵאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם רֶב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי יִקְנֶךָ אֶלֶיְהֶיךָ עֵמָּה הַמַּעֲלֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם... וְדָבְרוּ הַשְּׁטָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חֹדֶשׁ וְלֹא חָנְכוּ יִלְךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִחַנְכֵנוּ: וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע פְּרָם וְלֹא חָלְלוּ יִלְךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִקְחֵנָה: וְיִסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרָא וְרַךְ הַלֵּבָב יִלְךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא לִקְחָה יִלְךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וּפָקְדוּ שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם" (דברים כ' א – ט).

במציאות המתוארת בפסוקים אלה, עם ישראל הוא היוזם והיוצא למלחמה, לפני היציאה משחררים את מי שבנה בית, נטע כרם וארש אישה. בסוף משחררים גם את חסרי האומץ, הפחדנים – מוגי הלב. הסדר הוא בית כרם אישה. בפרשתנו מופיע:

"וְהִיִּיתׁ מְמַשֵּׁשׁ בְּצִבְעֵי הָאֶשׁ וְיִמַּשֵּׁשׁ הָעוֹר בְּאֶפְלָה וְלֹא תִצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ וְהִיִּיתׁ אֶף עֲשׂוֹק וְגִזּוּל כָּל הַיָּמִים וְאִין מוֹשִׁיעַ: אִשָּׁה תֶאֱרַשׁ וְאִישׁ אֲחֵר יִשְׁכְּבֶנָה בַּיִת תִּבְנֶה וְלֹא תֵשֵׁב בּוֹ פָּרֶם תִּטַּע וְלֹא תִחַלְלֵנּוּ" (שם כ"ח כט – ל).

ההבדלים הם ברורים, אומנם גם בתוך רשימת ה"ברכות" הנוראה מופיעים הבית הכרם והאשה, אבל בסדר הפוך קודם האשה ואח"כ הרכוש. הירא ורך הלב אינם מופיעים כמובן. עם ישראל איננו יוצא למלחמה הוא נרדף ומוכה ר"ל. נסביר תחילה את פשר שינוי הסדר. בפרשת שופטים ההיגיון הוא הסדר לכתחילה של הדברים כמו שמפורש בתוספתא: "למדה תורה דרך ארץ נתמנתה לאדם פרנסה יקח לו בית, חזרה נתמנתה לו יקח לו שדה, חזרה ונתמנתה לו יקח לו אשה שנאמר: "מי האיש אשר בנה ומי האיש אשר נטע ומי האיש אשר ארש" (סוטה פ"ז ה"כ).

גם מבחינת החזרה מן המלחמה ההיגיון הוא: "זו אין צריך לומר זו", אם מי שבנה בית ולא חנכו חוזר, ק"ו מי שארס אשה ולא לקחה. בפרשת התוכחה הסדר הפוך, העונש החמור מופיע בראש הרשימה ואח"כ העונשים הקלים יותר. ננסה עתה להבין מדוע אל השלשה מצטרף רך הלב?

רש"י במקום מביא כי נחלקו חכמינו בשאלה מי הוא? וז"ל: "רבי עקיבא אומר כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו, ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירה, והרואהו חוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה". לדעת רבי עקיבא, אין קשר בין השלשה הראשונים שהתורה שחררה, לבין הפטור של הירא ורך הלב. אומנם לדעת רבי יוסי הגלילי אין פטור של פחד, יש רק פטור רק למי שיש בידו עבירות ויש חשש שבגללו תהיה מפלה. השלשה הראשונים לא היו אמורים להיות פטורים, אבל חייבו אותם לעזוב את המחנה, כדי לכסות על מי שירא מהעבירות שבידו. הדגיש את הדברים רד"ץ הופמן, וז"ל: "שאם כן, לא היה אדם מעיז פניו לשוב מחמת בושה, שיאמרו עליו שאינו רוצה למסור נפשו על עמנו וערי אלקינו". לפי זה דווקא ירא השמים, לומדי התורה ומקיימי המצוות, הם אלה שאמורים לעמוד בראש הלוחמים. בשולי גלימותיהם של הגדולים נציע עוד הסבר.

לפני היציאה לקרב, חייבים להבטיח כי הנכוונות למסור את הנפש בעבור התורה, העם והארץ, היא ללא תנאי. כל מי שיש חשש שיש נושאים אישיים שיטרידו את מנוחתו, יהפכו אותו לירא ורך לבב, ויסיטו אותו מהמטרה העיקרית ישוחרר לאלתר. הוא לא יזכה להיות שותף במצווה החשובה – הגנת העם והארץ. השירות הצבאי הינו חובה, אבל הוא בעיקר זכות. התוספת של "וְיִסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרָא וְרַךְ הַלֵּבָב יִלְךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמַּס אֶת לֵבָב אֲחֵיו כְּלָבְבוּ", איננה מגדירה קבוצת משתחררים נוספת, אלא מבארת מדוע מי שלא יכול להתרכז במשימה העליונה, ישוחרר לאלתר ולא יזכה להיות שותף במצווה החשובה. רק אחרי בירור זה מוכנים לקרב: "וּפָקְדוּ שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם".

הבה נאחל לנו כי בראש כל יחידה צבאית, יעמדו אנשי מעלה ומופת מבחינה רוחנית ומוסרית.

הבה נתפלל כי לומדי התורה יתגייסו! יתגייסו דווקא ליחידות הקרביות, וישמשו דגם לאחרים כיצד ענייני הכלל קודמים לענייני הפרט.

לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל ט"ו בכסלו תשס"ט	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ מרת גיטה (ד' באב) ור' אברהם קליין ז"ל, (י"ח באייר)	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י' באייר תשע"א	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ מרים שטרן ע"ה ה' באב תשע"ט	לע"נ מר שמואל ואסתר שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י"ז בסיוון תשע"ד
--	--	---	---	--	--	---------------------------------------	--

לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו. נלב"ע כ"ח באייר
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

פיטורי רב ממשרתו

ארץ חמדה גזית ירושלים / סיון תשע"א / תיק מס' 70064

דיינים:

הרב יוסף כרמל, הרב מנחם יעקובוביץ', הרב דניאל כ"ץ

המקרה בקצרה:

בית הכנסת המדובר הוא בית כנסת שבו פעל הרב ת' כרב בית הכנסת, הוא קיבל משכורת במזומן, ולאחר זמן מה התחיל לקבל בתלוש, בזמן מה לאחר פטירת הרב ג' שהיה פעיל בבית הכנסת, ביקשו בניו להנציחו, הרב ת' ביקש מהם 5,000 דולר לצורך סידור העניין, המשפחה שילמה לו 500 דולר, אך לאחר שנודע להם שההצעה להנציח את זכרו עברה בישיבת הוועד ללא כל צורך בהתערבות הרב הם סירבו להמשיך ולשלם לו. בנוסף הרב היה אמור להעביר כל חודש שיק על סך 2,500 ₪ לקופת הצדקה של משפחת ג', ולאחר האירוע המדובר הוא לא העביר להם את השיקים, אלא לאנשים אחרים, לאחר שנודע הדבר, התעוררה מהומה גדולה, וידידו של הרב החזיר את הסכום שנלקח, ותבע את משפחת ג' בבית דין אחר, בית הדין קבע שמגיע לרב ת' סכום של 1,500 דולר, בעקבות הסיפורים הנ"ל היתה הצבעה בוועד בית הכנסת, וברוב קולות הוחלט שהרב ימשיך, למרות זאת הקולות לפיטורי הרב נמשכו, בישיבת ועד נוספת הוחלט שהרב לא ימכור חמץ, ונאמר בה גם שהרב איננו רב בית הכנסת אך הוא המשיך לקבל תשלום, לאחר מכן התקיימה אסיפה מורחבת שבה הוחלט שהרב ימשיך למכור חמץ.

התובעים שהם חברי וועד בית הכנסת, טוענים שיש לסלק את הרב בגלל העברת השיקים לחשבונות אחרים מהצדקה. התובעים דורשים מהוועד לפטר את הרב.

נתבעת מס' 1 היא ועד בית הכנסת שהודיעו כי יקיימו את פסק הדין. נתבע מס' 2 הוא רב בית הכנסת עצמו, לטענתו פעולתו מול משפחת ג' היתה סבירה, בנוסף היה מותר לו לקחת כספים מכספי הצדקה של משפחת ג' מדין "עביד איניש דינא לנפשיה", מכירת החמץ נעשתה עוד לפני שהתמנה לרב, ולכן ממשיכה כעת, ואין לה קשר עם עבודתו כרב, לטענתו אחד הגבאים מנסה להאבק בו, ומכפיש את שמו.

פסק הדין:

א. הרב יוגדר כ"רב בבית הכנסת", ולא "רב בית הכנסת", לוועד מותר למנות רבנים נוספים.

ב. תוקם ועדה לקביעת נוסח התפילה.

ג. הרב לא יעסוק בגביית כסף עבור מכירת חמץ, או כל דבר אחר בתחומי בית הכנסת. במידה והרב יעבור על כלל זה יהיה מותר לוועד לפטרו.

ד. אין להוציא את שמו של הרב לרעה מכאן ואילך.

נימוקים בקצרה:

א. האם הרב רשאי להמשיך בתפקידו

דרישת סכום הכסף ממשפחת ג' הוא בהחלט אינו ראוי, הרב הסביר זאת בכך שהוא היה זקוק לכסף הזה. לטענת התובעים מדובר בגזל, בית הדין קובע כי אין מדובר בגזל, אלא באדם שטעה טעות חמורה בדין, והיה סבור שסכום מסוים מגיע לו, אין בכך כדי לפסול אותו לעדות. בגמרא (ב"ב נח, ב) מוזכר ש "כל דין דמתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא בדין - לאו שמיא דדיין", דין זה לא הובא להלכה ברמב"ם ובשו"ע, אך ראשונים אחרים הסבירו שמדובר בדין שגול. הרמב"ן על התורה (שמות יח, כא) הסביר שעל הדיין להיות שונא בצע באופן מלא, ולשנוא כל קבלת תשלום לממונו, ולכן אם התחייב בדין הוא נפסל לכהן כדין, לעומת זאת היו שחלקו על דין זה. כיון שמדובר על דיינות ולא רבנות, אין לפסול את הרב מלכהן כרב, אך יש להרחיקו מכל הקשור לגביית כספים, שעליהם הוא נחשד.

ב. תפיסת השיקים על ידי הרב

הרב טען שבנטילת השיקים הוא נהג כדין משום ש"עביד איניש דינא לנפשיה", הוא ציין שו"ת מנחת יצחק (ג, קלב) שבו נכתב שרב עיכב כדין כספים של ועד הקהילה שמגיעים לו. בית הדין קובע שהרב טעה טעות חמורה בפרשנות מכמה סיבות:

1. במקרה דין יש שאלה מהותיות האם הכסף בכלל מגיע לרב. 2. השיקים לא היו של החייבים, אלא של הגמ"ח שהם מנהלים. 3. זיוף שיקים היא עבירה על חוקי המדינה ועל הלכה.

ג. פיטורי רב

לדעת האגרות משה (ח"מ א, עד-עז) אדם השוכר מישהו בסתם, השכירות ממשיכה לעולם, אלא אם כן נאמר אחרת, ואילו לדעת החזון איש (ב"ק כג, א) שכירות סתם לעולם, אלא אם יש מנהג ברור. לגבי משרת רבנות כתב הריב"ש שלא ניתן להדיח רב מכהן משום שרב שהחזיק בשררה אין נוטלין ממנו (ירושלמי הוריות ג, ה) אלא אם כן אינו תלמיד חכם. מדבריו עולה כי אין לסלק רב אפילו אם החזיק במשרה מעצמו. וכך נפסק ברמ"א (יור"ד רמה, כב).

ד. פיטורי רב שחטא

בגמרא במועד קטן (יז ע"א) נאמרו כמה מימרות שנראות כסותרות: בתחילה מוזכר המושג "סיני שומענייה", שהכוונה לאדם פרוץ. ומאידך ישנה מחלוקת אם מנדים אדם כזה או לא. מדברי הטור (יו"ד שלד) משמע שעל עבירות חמורות מנדים, ועל שאר העבירות אין מנדים, ואילו ברמב"ם (ת"ת, ז, א) משמע שיש להבדיל בין תלמיד חכם גדול שאותו לא מנדים, לבין תלמיד חכם קטן, שמענישים ומנדים אותו. מדברי הרמב"ם בתשובה (בלאו קיא) עולה כי אין מורידים אדם מגדולתו אלא

אם כן חטא בפרהסיא. ומכל מקום כתב הרדב"ז (ו, ב' עח) שאם הרב חוטא בעניין שהוא בתחום מינויו יש להעביר אותו מהמינוי שלא לתת מכשול לפניו.
מאידך מפוסקים רבים עולה כי אין למהר ולפטר רב ממשרתו, בייחוד אם יש לו משפחה שתלויה בו. אלא שקביעה כי הרב אינו רב בית הכנסת אינה הורדה ממעמדו, משום שגם קודם הוא לא הוגדר כרב בית הכנסת.

ה. שיתוף רבנים נוספים

הרמ"א (יו"ד רמה, כב) כתב שרב נוסף יכול להכנס לעיר וללמד, למרות שיש בעיר רב אחר, אמנם, היו פוסקים שחלקו על דברי הרמ"א, והנצי"ב (משיב דבר ב, ט) אף כתב שיש בזה משום הסגת גבולו של הרב הראשון. במקרה דנן נראה שכל הפוסקים יודו שיהיה מותר להוסיף רב נוסף, לאור מערכת היחסים שנוצרה בבית הכנסת שמונעת מאנשים רבים ללמוד מהרב.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Lima, Peru

לימה, פרו
טבת תנש"א

גיור ילד שאומץ ע"י הורים שאינם שומרי תורה ומצוות

שאלה

ילד מאומץ – גיורו על דעת ב"ד. למרות שהוריו מצהירים, אמנם, על רצונם להזדהות כיהודים וגאווה על היותם יהודים, אך מודיעים הם ג"כ שאינם חפצים בקיום מצוות מתוך עיקרון, ולא רק מפאת ההרגל. האם ניתן לגייר ילד זה?

תשובה

גיור כהלכה חייב להיות כרוך בקבלת עול מצוות¹. לפיכך, אם המצב בבית המדובר הוא – שאין מקיימין בו מצוות כלל, ואין חינוך לכך, אין כל אפשרות בשלב זה לגייר את הילד, משום שלא נראה שיקיים מצוות לאחר מכן, ואולי אף יתנגד לכך אם ילך בדרך ההורים².

¹ שו"ע יו"ד סימן רס"ח, סעיף ג'.

² ואף בדיעבד יש לדון עפ"י הסוגיא בכתובות דף י"א, עמוד א', שהגיור אינו תופס.

(מתוך ח"א)

Malmö, Sweden

מלמו, שוודיה
אדר, תנש"א

גיור ילד (לקראת בר-מצווה) שאימו נתגיירה ע"י קונסרבטיבים

שאלה

אם היה גיור של אישה אצל רב קונסרבטיבי עם טבילה וקבלת מצוות בפני ב"ד, ועכשיו רוצים לעשות בר מצווה לילד. האם כדאי לעשות "גיור לחומרא" לילד, זאת אומרת, להטביל אותו עוד פעם במקוה בפני ב"ד אורתודוקסי?

תשובה

קבלת מצוות בזמן הגיור מעכבת, אף בדיעבד¹, ועל כן קבלת מצוות בבי"ד קונסרבטיבי לא תועיל², שהרי הם לא ידרשו מהמתגיירים אצלם שיקיימו יותר ממה שהם מקיימים, ויאמינו בדברים שהם עצמם לא מאמינים³.
וכן בילד שאימו נתגיירה גיור קונסרבטיבי — יש לגייר את בנה שנית על דעת בי"ד אורתודוקסי⁴, ועל כן בנדון דידן — יש לדרוש גיור מהקטן קודם לטקס בר המצווה שלו.

הערה: במקרה של קידושין של גר בגיור קונסרבטיבי, יש לדון בנפרד אולי קידושיו קידושין לחומרא וכד', ואין תשובה זו נוגעת למקרים אלו.

¹ שו"ע יו"ד, סי' רס"ח, ש"ך סק"ט.

² אגרות משה יורה דעה, ח"א, סי' ק"ס.

³ אגרות משה יורה דעה, חלק ב', סי' קכ"ה.

⁴ אגרות משה יורה דעה, חלק ג', סי' ע"ז, סעי' ב'.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

חני בת פנינה
ויקי ויקטוריה בת דייזי
יהודית שרה בת רחל
נתנאל בן שרה זהבה

ניר רפאל בן רחל ברכה
אלישע יוסף בן אורית
אסתר בת רחל
מאירה בת אסתר
לביא בן שירן

רבקה רינה בת גרונה נתנה
נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
יפה בת רחל יענטע
אסתר מיכל בת גיטל

בתוך שאר חולי עם ישראל

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,

יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

